

POROČAMO — GLOSIRAMO

Bojan
Štih

Jezni mladeniči in razsrjeni starci

(kratkočasna glosa)

Dva dogodka sta v teh pustih novembrskih dneh zbudila pozornost bralca, ki razmišlja, ali vsaj poskuša razmišljati o naši sodobnosti. Na prvi pogled ta dva dogodka nimata prav nobene zveze med seboj, v resnici pa sta eno in isto. Dva obraza naše stiske, bede in nemoči. Duhovne, kulturne in politične. Prvi dogodek je volilno kandidacijski spor in spopad med vodilnimi kadri mladinske nomenklature. Kdo bo kaj

in kdo bo kdo, bi smeli na kratko opisati bistvo tega silovitega spopada za mladinsko funkcionarske fotelje, od koder pa seveda vodi v srečnih kadrovskih okoliščinah strma pot navzgor proti prestolnim sedežem naše družbe. Drugi dogodek pa je siloviti spopad med manjšino in večino v častitljivi družbi sedemdesetletnikov in osemdesetletnikov ali kakor se imenuje ta združba v uradnem slogu: Slovenska akademija znanosti in umetnosti.

Za oba dogodka pa je značilno še tole dejstvo: pravzaprav ne vemo, zakaj so se sprli mladeniči in mladinke in zakaj so se skregali naši »immortelles« ali po naše povedano »nesmrtniki«. Kljub temu da imamo časopise, radijske postaje in televizijski dnevnik, lahko kot državljani le slutimo in sklepamo o avtentični vsebini teh dveh sporov. Kratko in malo ne vemo, kaj se je zgodilo. Le na ulici in v mraku je mogoče zvedeti to in ono o dveh bratskih sporih. O mladem in starem. Kdo je komu kaj telefoniral, kdo česa ne dovoli in kdo kaj ukazuje storiti. Skrivalnica, mišnica pravzaprav.

Dva spora ali spopada tedaj, o katerih pa vemo le malo. Zato ne moremo odgovoriti na vprašanje; ali sta ta dva dvoboja odsev bistvenih kriznih problemov nacije in družbe ali pa sta zgolj — ironično zapisano — posledica zapoznele pubertete ali pa prezgodnje senilnosti. Ker nimam prav nobene možnosti vrnitvi se v mlade življenjske dni, smem pisati to glosa. Pa tudi nobene želje nimam stopiti med nesmrtnike. Vem namreč za tole misel Anatola Francea v knjigi *Iz Epikurjevega vrta*: »Starci se premočno drže svojih nazorov. Zato domačini na otočju Fidži pobijajo svoje starše, ko ostare. Tako pospešujejo razvoj, medtem ko mi z ustanavljanjem Akademij zaviramo njegov napredek.« (Prev. Karel Dobida).

Nejasna je naša nacionalna prihodnost, saj vemo, kaj se godi s Slovenci na Koroškem, v Julijski krajini in v Porabju. Vemo pa tudi, da se v nemajhnem številu slovenskih industrijskih središč počasi, a zanesljivo spreminjamo v manjšinski narod. Spoznavamo, da zaradi našega neproduktivnega, sebičnega in zastarelega gospodarstva usiha slovenska kulturno duhovna moč. Odpornost. Vemo tudi, kako je zapostavljena na Slovenskem kultura. A ne le kultura in umetnost, marveč tudi znanost, zdravstvo, prosveta in narava. Civilizacija in kultura, ki jima pripadamo že stoletja, izginjata pred našimi očmi. Namesto da bi razmišljali o teh vprašanjih, pa se ukvarjamo z marginalnimi zadevami. Med mladeniči, ki je vanje nekoč upal France Prešeren, divja boj za stolčke, med starci pa se je vnel boj, kdo bo vladal in kdo ne bo

več vladal pod slovensko Kupolo. Farsa, da malo takih ali vsaj podobnih na tem našem izgubljenem planetu! Nikoli nismo bili sposobni sprejeti v SAZU, recimo, Edvarda Kocbeka, Bojana Stupice, Ceneta Vipotnika ali Dušana Pirjevca itd. Zakaj ni nobenega člana SAZU, ki bi bil mlajši od tridesetih let? Ali med slovenskimi zdravniki, fiziki, matematiki, kemiki, biologi in ne le med pisatelji, ni nikogar, ki bi bil Srečko Kosovel svoje znanosti in svoje strokovne discipline? Ne verjamem.

Zdaj, ko sta znanost in umetnost brutalno podrejena gospodarstvu, ki vlada in ukazuje v imenu primitivne ideologije manualnega, cehovskega in palirskega dela, je prišel čas spraševanja in odločanja, tudi protestniškega, če nam usoda tako svetuje, o naši Akademiji in njeni vlogi. Ta vloga namreč nikakor ne more biti dekorativna in ne gerontološka. In če Akademija noče biti le dekoracija, figov list na fasadi družbe, potem se mora pomladiti in duhovno radikalizirati. Že prav, da je minulo in opravljeno delo merilo za sprejem v SAZU. Toda minulo in opravljeno delo ne more in ne sme biti edini pogoj za sprejem. Minulo delo je lahko edini pogoj le za odhod v pokoj. Bistveni pogoj za vstop med akademike morata biti nadarjenost in sposobnost za prihodnje delo. Smisel za prihodnost. Čut nekonformnosti, volja do novega, neznanega. In dokler bomo oblikovali socializem le na minulem in ne na *prihodnjem delu*, toliko časa bomo ponavljali gerontološko, penzionistično in tradicionalnokonservativno družbo, tudi okostenelo, ki pa ne bo sposobna ne živeti, tudi umreti ne, zakaj njen organizem ne bo našel v sebi niti toliko moči in volje, da bi naravno prenehal delovati.

Pohujševati mlade funkcionarje z dinastičnimi boji za nasledstvo, jih birokratizirati in kadrovsko funkcionalizirati v tekmovanju za položaje je kajpada greh in tudi huda zmeta. Dovoliti v imenu vladajoče pragmatike, da se znanstvena misel in umetniška podoba degradirata v privilegij, njuni subjekti pa v socialistično samoupravno aristokracijo, pomeni odločati se proti demokraciji in proti revoluciji, ki je trajno upanje in hrepenenje. Ondan smo brali v *Delu*, da bodo na Kitajskem postavili na čelo nekaterih podjetij zahodnonemške strokovnjake. Pametna ideja. To bi morali storiti že zdavnaj tudi pri nas, če je res, da nimamo domačih strokovnjakov. Zakaj nekateri »naši« gospodarstveniki, ki se pojavljajo pred radijskimi mikrofoni in televizijskim kamerami, potrjujejo svojo kronično nesposobnost, saj niso sposobni nikakršne strokovne, logične in kulturne artikulacije. Tudi kak Heirich Böll ali pa Aleksander Solženicin ne bi bila v sramoto naši SAZU! Pa tudi to ne bi bilo škodljivo, če bi mladi aktivisti v svoji bitki za stolčke pomislili (ne posnemali, to se ne da) na generacijo iz leta 1941, ki je prevzela na svoja skoroda otroška ramena težo boja za svobodo in za slovenstvo.

Naj se ta glosa, napisana v žalostnem novembrskem jutru, izteče v tole misel: pomlajena SAZU in zrela mladost bodi naše upanje. Ali ne bi sožitje med njima zbudilo novo moč za vstop v jutrišnji, socialistični dan?